

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням Вченої ради ХДАЕУ

від 26 березня 2026 р., протокол №11

Введено в дію наказом ректора

від 26 березня 2026 р. №11/ОД

Юрій Кирилов
Юрій КИРИЛОВ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

зі спеціальності

D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок ОПІ «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»

для прийому на навчання для здобуття ступеня бакалавра на основі НРК6, НРК7

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки.....	5
Програма навчальної дисципліни «Політична економія».....	6
Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки.....	19
Програма навчальної дисципліни «Гроші та кредит».....	20
Програма навчальної дисципліни «Фінанси».....	26
Критерії та порядок оцінювання відповідей вступників	31

ВСТУП

Головним завданням фахового вступного іспиту є виявлення у вступників рівня спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін.

Для вступників на навчання за освітнім ступенем «Бакалавр» за спеціальністю

D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Блок А включає дисципліну циклу загальної підготовки – «Політична економія».

Блок Б складається з дисциплін циклу професійної підготовки: «Гроші та кредит», «Фінанси».

Програма за кожною дисципліною складається з анотації, переліку тем, їх змісту та списку рекомендованих для підготовки джерел.

Програма фахового вступного іспиту включає перелік питань до кожної теми з дисциплін, на основі яких формуються тестові завдання, що дає змогу вступнику заздалегідь підготуватися до тестування закритої форми, та критерії оцінювання результатів тестування.

При складанні фахового вступного іспиту абітурієнти повинні, відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики молодшого спеціаліста або молодшого бакалавра, продемонструвати достатній рівень знань дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Структура білету. Екзаменаційне завдання складається із 30 тестових завдань закритої форми з обранням однієї правильної відповіді із декількох запропонованих, правильне виконання яких дає змогу вступникові взяти участь у конкурсному відборі для вступу на ОПП «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на базі освітнього-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»,

освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр», освітнього ступеня «Молодший бакалавр». Серед них – 10 тестів з блоку А загальних дисциплін та 20 тестів з блоку Б з дисциплін професійної підготовки.

Порядок проведення фахового вступного іспиту:

1. Тривалість проведення фахового вступного іспиту – 90 хв.
2. Під час проведення фахового вступного іспиту не дозволяється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії.
3. Під час фахового вступного іспиту слід користуватися ручкою з синіми чорнилами.
4. Оцінювання результатів фахового вступного іспиту проводиться за визначеними критеріями.

Блок А. Дисципліни циклу загальної теоретичної підготовки

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»**

Анотація

Метою навчальної дисципліни є формування ґрунтовних економічних знань щодо сутності економічних явищ і процесів; оволодіння механізмами використання економічних законів у господарській діяльності; забезпечення базової теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; розвиток економічного мислення та економічної культури.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування понятійно-категоріального апарату економічної теорії; з'ясування природи і змісту економічних законів та визначення механізму їх використання людьми у господарській діяльності; розкриття теоретичних засад економічних явищ і процесів; аналіз класифікаційних ознак і принципових рис економічних систем; дослідження взаємозв'язку і взаємного впливу економічних суб'єктів в процесі економічної діяльності, способів і методів ефективного використання обмежених ресурсів; розкриття закономірностей економічного розвитку.

Перелік тем дисципліни «Політична економія»

№	Назва теми
1	Предмет і метод політичної економії
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер

	праці
3	Економічні потреби та інтереси
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку
5	Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата
7	Витрати виробництва і прибуток
8	Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення
9	Домогосподарство в системі економічних відносин
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції
15	Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік
16	Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин
17	Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток

Зміст за темами

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

Зародження економічних знань. Становлення і основні етапи розвитку політекономії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет політичної економії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце політекономії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Виробництво матеріальних благ і послуг.

Продукт і характер праці

Виробничі можливості суспільства. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та її відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Продукт виробництва. Необхідний і додатковий продукт. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Суспільний поділ праці. Класифікатор видів економічної діяльності. Галузі та структура економіки. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Модель «Витрати-випуск» та міжгалузевий баланс економіки

Тема 3. Економічні потреби та інтереси

Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Піраміда Маслоу. Закон зростання потреб. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ.

Економічні та неекономічні блага. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку

Економічна система: сутність і структура. Визначення економічної системи. Структура економічної системи. Діалектика продуктивних сил, виробничих відносин та надбудови. Класифікація економічних систем за різними ознаками (теорії періодизації економічного розвитку суспільства: формаційний, цивілізаційний та системний підходи).

Типи економічних систем. Причини існування різних типів економічних систем. Основні риси традиційної економіки. Адміністративно-командна економіка, її переваги та недоліки. Ринкова економіка: основні характеристики та переваги. Недоліки ринкової економіки. Основні характеристики змішаної економіки. Моделі змішаної економічної системи. Рушійні сили розвитку економічних систем.

Власність в системі суспільного виробництва. Економічний та юридичний зміст власності. Концепції про власність. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи і форми власності, їх реформування у процесі ринкових перетворень.

Тема 5. Товарна форми організації суспільного виробництва.

Товар та гроші

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Сутність та основні риси натурального господарства. Товарне господарство.

Умови виникнення та еволюція товарного виробництва. Товар і його властивості.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Відмінність товару від продукту. Вартість як економічна категорія. Вартість (мінова вартість) і споживна вартість. Економічні теорії про вартість товару. Теорія трудової вартості, теорія «трьох факторів», теорія граничної корисності. Величина вартості товару. Конкретна й абстрактна праця. Залежність величини вартості товару від продуктивності праці.

Проста та розвинена форми товарного виробництва. Закон вартості та його функції.

Виникнення, суть і функції грошей. Теорії грошей. Види грошей. Види грошей. Ціна товару та фактори, що на неї впливають.

Грошовий обіг і його закони. Грошовий мультиплікатор. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем. Інфляція. Антиінфляційна діяльність держави. Методи боротьби з інфляцією. Особливості грошового обігу в Україні.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження.

Наймана праця і заробітна плата

Капітал як економічна категорія. Загальна характеристика процесу перетворення грошей у капітал. Теорії про сутність капіталу. Загальна формула руху капіталу. Попит та пропозиція капіталу.

Види та форми капіталу. Людський капітал. Інтелектуальний капітал. Фінансовий капітал. Виробничий капітал. Капітал як фактор виробництва. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал і механізм його відтворення. Оборотний капітал. Фонди обігу. Оборотні засоби.

Нагромадження капіталу: сутність та показники ефективності. Фінансування і кредитування. Інвестиційна діяльність. Види та джерела

формування інвестицій. Класифікація інвестицій. Інвестиційна політика України.

Теорії заробітної плати. Визначення вартості робочої сили. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Роль держави у забезпеченні соціального захисту. Основні елементи механізму соціального захисту. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток

Витрати виробництва. Теорії витрат виробництва. Сучасна класифікація витрат. Суспільні витрати. Економічні й бухгалтерські витрати. Витрати у короткостроковому і довгостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Граничні витрати. Валові (сукупні) витрати. Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості.

Валовий дохід. Прибуток як економічна категорія. Концепції про джерела прибутку. Функції та види прибутку. Економічний прибуток, бухгалтерський прибуток. Показники прибутковості діяльності фірми. Рентабельність та її види. Міжгалузева конкуренція та формування середньої норми прибутку.

Тема 8. Ринок: сутність, функції. Моделі ринків.

Конкуренція і ціноутворення

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку: альтернативні теорії. Риси, структура та функції ринку. Класифікації ринків за різними ознаками. Характерні ознаки сучасної ринкової економіки в Україні.

Основи теорії попиту та пропозиції. Попит. Закон попиту, його графічне відображення. Пропозиція. Закон пропозиції та його графічне відображення. Нецінові фактори попиту і пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції в умовах ринкової економіки. Ринкова рівновага. Ціна рівноваги. Еластичність попиту та пропозиції. Ціна товару і фактори, що на неї впливають. Види цін.

Конкуренція та її сутність. Ринкова конкуренція. Функції та форми конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Конкуренція і монополія. Конкуренція і моделі ринків. Особливості ціноутворення на різних ринках. Характеристика ринку досконалої конкуренції. Ринок недосконалої конкуренції: монополістична конкуренція, монополія, олігополія. Особливості ціноутворення на різних ринках. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство.

Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи. Фактори, що впливають на інфраструктуру. Функції ринкової інфраструктури.

Банки, їх види та функції. Структура банків: за ознакою форм власності і за функціональним призначенням. Банківські операції. Небанківські фінансові установи: страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди. Банківська система України.

Товарна біржа, її види і функції. Біржові угоди. Механізм біржової торгівлі цінними паперами. Брокерські фірми. Курс акцій. Дивіденди. Біржові індекси. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Валютна біржа. Українська Міжбанківська валютна біржа.

Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Шляхи та проблеми розвитку ринкової інфраструктури в Україні.

Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Загальна характеристика домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства

як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства та їх структура. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій.

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток

Сутність підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва. Умови розвитку підприємництва. Об'єкти та суб'єкти підприємництва. Види підприємництва. Форми організації підприємницької діяльності.

Фірма (підприємство) – організаційна форма підприємництва. Джерела формування майна підприємств. Організаційна структура підприємства. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сутність та основні характеристики підприємства. Основні форми підприємств. Види та функції підприємств. Значення прибутку в розвитку підприємства. Підприємницький дохід. Валовий дохід та прибуток. Регулювання підприємницької діяльності.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента

Становлення ринку капіталів. Позиковий капітал. Позиковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність позикового капіталу, його джерела та роль у розвитку економіки. Норма позикового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки.

Кредит як форма руху позикового капіталу. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці. Банки, їх роль та функції. Банківський прибуток.

Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Сутність, функції та місце сфери

обігу у ринковій економіці. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно-мінових та кредитних відносин, торговельного та позикового капіталу.

Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура. Сучасні форми торговельного підприємництва. Торговельний прибуток. Характеристика витрат обігу. Чисті і додаткові витрати обігу. Види та форми сучасної торгівлі. Товарні біржі та фондові біржі. Цінні папери.

Аграрні відносини. Сільське господарство як галузь матеріального виробництва, специфіка аграрних відносин. Особливості функціонування аграрної сфери в Україні. Підприємництво в аграрній сфері.

Ринок землі. Рентні відносини. Економічна рента та її види. Земельна рента та орендна плата. Диференціальна земельна рента. Абсолютна земельна рента. Монопольна рента. Ціна землі. Форми прибутку в аграрному підприємстві. Державна політика підтримки сільськогосподарського виробника.

Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми

Процес виробництва та відтворення. Сутність суспільного відтворення, його види: просте і розширене відтворення. Умови відтворення та реалізації суспільного продукту при простому та розширеному відтворенні.

Результати економічної діяльності. Сукупний суспільний продукт. Кінцевий суспільний продукт. Національний доход. Валовий національний продукт. Валовий внутрішній продукт. Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Національне багатство і його структура. Відтворення та процес нагромадження.

Економічна діяльність і проблеми збереження навколишнього середовища. Відтворення: сутність, види та складові. Крива виробничих можливостей.

Об'єктивні умови процесу розширеного відтворення на основі інновацій та інвестицій.

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою

Економічний розвиток. Сучасний підхід до сталого розвитку країн світу. Економічне зростання як відображення процесу розширеного відтворення. Типи економічного зростання. Моделі і теорії економічного зростання.

Економічний і соціальний прогрес, їх взаємозв'язок. Критерії економічного і соціального прогресу та його рушійні сили.

Циклічність суспільного відтворення. Види циклів. Фази економічних циклів. Національні та світові економічні цикли. Економічні кризи. Зовнішні та внутрішні фактори циклічного розвитку економіки. Теорії економічних циклів. Особливості розвитку економіки України.

Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва.

Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття. Державне регулювання зайнятості.

Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили.

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення.

Держава та її економічні функції

Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки. Господарський механізм: система управління економікою.

Держава як суб'єкт економічних відносин. Економічні функції держави. Концепції державного регулювання. Сутність, цілі, важелі (інструментарії) та основні напрями регулювання економіки. Планування і прогнозування економічного розвитку.

Фінансова система і фінансова політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси.

Фіскальна політика. Способи балансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва.

Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік

Економічна система капіталізму вільної конкуренції: суть і основні ознаки. Економічні відносини та відносини власності за умов капіталізму вільної конкуренції.

Економічна система монополістичного капіталізму. Концентрація та централізація виробництва і капіталу. Виникнення монополій. Тенденції монополізації економіки в Україні.

Фінансово-монополістичний капітал і його сутність. Фінансово-монополістичні групи. Фінансова олігархія. Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи.

Теорія і практика економічної системи соціалізму. Директивне планування і централізоване управління. Державна власність та її межі. Планове ціноутворення. Суспільні фонди споживання. Загальна криза і розпад світової системи соціалізму.

Суть і ознаки змішаної економічної системи. Приватний акціонерний та державний сектори економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової

системи господарювання. Концепції різноманітності моделей транзитивних економік.

Тема 16. Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми.

Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Структура і тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Причини, форми вивозу капіталу. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий валютний курс. Платіжний баланс та його регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Паливно-енергетична та сировинна залежність. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому.

Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Політична економія : підручник / За редакцією д.е.н., проф. Г. І. Башнянина і к.е.н., доц. Є. С. Шевчук. 5-те вид., стереотипне. Львів : «Новий Світ -2000», 2026. 480 с.
2. Політична економія : навчальний посібник. М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 280 с.
2. Ключковська , В.О. і Ключковський , О.В. 2021. Сучасна політична економія: міжнародний та макроекономічний контекст. Економіка і організація управління. (Сер 2021), 167-172. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.16> .
3. Політична економія : навчальний посібник. За ред. д.е.н., проф. Ю.І. Пилипенка. Д.: ДВНЗ «Національний гірничий університет». 2021. 236 с.3.

4. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 608 с.

5. Економіка: макро- та мікроекономічні аспекти : навчальний посібник. Баула О. В., Вісин В. В., Вісина Т. М., Галазюк Н.М., Зелінська О. М., Ліщук В. І., Лютак О. М, Савош Л. В. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2018. 279 с.

6. Економічна теорія : навчальний посібник. Баула О.В., Вісина Т. М., Никитюк Т. Л., Ліщук В. І., Вісин В. В. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2015. 296 с.

7. Політекономія. Навчальний посібник. Частина 2 / Вісина Т.М., Никитюк Т. Л., Баула О. В., Урбан О. А., Лютак О. М., Кравчук О. Я., Кравчук П. Я., Зелінська О. М., Савош Л. В., Корольчук Л. В., Галазюк Н. М., Решетило Н. М., Князькова Т. О. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. 292 с.

8. McConnell, Campbell R. (2015). Economics : principles, problems, and policies / Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue. 16 th ed. New York. 757 p.

9. Mankiw, N.G. (2011). Principles of Economics. 6th edition. Cengage Learning. 890 p.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. URL: <https://amcu.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>

3. Офіційний сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. URL: <http://www.dknii.gov.ua>

4. Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України. URL: <http://sips.gov.ua>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Офіційний сайт «Інвест-газети». URL: <http://www.investgazeta.net>

7. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org>

8. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>

Блок Б. Дисципліни циклу професійної підготовки

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Анотація

«Гроші та кредит» є нормативною дисципліною і засвоєння основних тем курсу повинно надати майбутнім фахівцям ґрунтовні знання з системи грошових відносин, форм і методів і основного інструментарію кредитування, практики функціонування банківського сектору в Україні. Даний курс спирається на вивчення політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки, історії економічних вчень та інших дисциплін.

Мета: формування системи базових знань з теорії грошей і кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики і розвитку банківської справи.

Завдання: вивчення сутності, функцій, концепції та ролі грошей і кредиту в ринковій економіці, закономірностей функціонування грошового ринку і грошової системи, основ побудови банківської системи та операцій банків; закономірностей розвитку і функціонування валютного ринку.

Предмет: грошові та кредитні відносини у ринковій економіці.

Перелік тем дисципліни «Гроші та кредит»

№	Назва теми
1	Сутність і функції грошей
2	Грошовий оборот і грошова маса, що його обслуговує
3	Грошовий ринок
4	Грошові системи
5	Інфляція та грошові реформи
6	Валютний ринок і валютні системи
7	Кількісна теорія грошей
8	Необхідність і сутність кредиту
9	Види, функції та роль кредиту
10	Фінансові посередники на грошовому ринку
11	Центральні банки
12	Комерційні банки.

Зміст за темами

Тема 1. Сутність і функції грошей

Походження грошей. Концепції походження грошей. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей. Вартість грошей. Якісні властивості грошей. Роль грошей у ринковій економіці. Гроші як інструмент регулювання економіки. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

Тема 2. Грошовий оборот і грошова маса, що його обслуговує

Сутність грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Основні суб'єкти грошового обороту. Структура грошового обороту. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фіскально-бюджетний та кредитний сектори. Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот: поняття, склад та фактори, що визначають зміну. Структура грошового обороту. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фіскально-бюджетний та кредитний сектори.

Тема 3. Грошовий ринок

Гроші як об'єкт купівлі – продажу. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак — попиту, пропозиції, ціни. Структура грошового ринку. Критерії класифікації. Ринок грошей і ринок капіталів. Попит на гроші. Суть та форми прояву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей.

Тема 4. Грошові системи

Сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи. Грошово - кредитна політика центрального банку — сутність, типи, стратегічні цілі, проміжні та тактичні завдання. Створення і розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Сутність, форми прояву та закономірності розвитку інфляції. Причини інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Економічні та соціальні наслідки інфляції. Вплив інфляції на інвестиції та розвиток виробництва. Державне регулювання інфляції. Антиінфляційна політика. Сутність грошових реформ. Види грошових реформ та способи їх класифікації. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 6. Валютний ринок і валютні системи

Сутність валюти, призначення та сфера використання. Види валют: національні, іноземні, колективні, конвертовані, неконвертовані. Валютний ринок: сутність, об'єкти та суб'єкти, ціна, інфраструктура. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Характеристика основних операцій на валютному ринку. Валютний курс: сутність, основи формування та чинники впливу. Види валютних курсів. Валютні системи та валютна політика. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи. Платіжний баланс та золотовалютні резерви. Сутність, побудова, призначення та використання платіжного балансу. золотовалютні резерви. Сутність, призначення та використання золотовалютних резервів.

Тема 7. Кількісна теорія грошей

Абстрактний та прикладний (монетаристський) напрямок в теорії грошей. Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Зближення позицій монетаристів та неокейнсіанських у їх рекомендаціях щодо грошово-кредитної політики в сучасних умовах. Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі сучасних монетаристських теорій. Кейнсіансько-неокласичний синтез. Вклад М. Фрідмена в розроблення монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії.

Тема 8. Необхідність і сутність кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Сутність кредиту. Кредит як форма руху вартості на основі повернення. Об'єкти і суб'єкти кредиту. Позичковий капітал та кредит. Теоретичні концепції кредиту. Кругооборот капіталу і виокремлення стадій руху кредиту. Закономірності руху кредиту на мікро- і макрорівнях. Принципи кредитування.

Тема 9. Види, функції та роль кредиту

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги та недоліки кожної з форм. Види кредиту, критерії їх класифікації. Характеристика окремих видів кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Функції кредиту, їх сутність та призначення. Процент за кредит. Сутність процента, види, економічні межі руху та фактори зміни ставки процента. Роль кредиту. Еволюція ролі кредиту. Розвиток кредитних відносин в Україні в перехідній економіці.

Тема 10. Фінансові посередники на грошовому ринку

Сутність, призначення та види фінансового посередництва. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Сутність та функції банків. Банківська система. Поняття банківської системи, її цілі та функції. Принципи побудови банківської системи. Особливості побудови банківської системи в Україні.

Тема 11. Центральні банки

Призначення, статус та основи організації центрального банку. Операції центрального банку. Характеристика емісійної операції, операцій банку, банківського регулювання та нагляду фінансового агента уряду, провідника

монетарної політики. Походження та розвиток центральних банків. Чинники, що зумовили появу центральних банків. Становлення центрального банку в Україні. Його структура, статус та органи управління.

Тема 12. Комерційні банки

Поняття комерційного банку, призначення, класифікація та види комерційних банків. Походження та розвиток комерційних банків. Пасивні операції комерційних банків. Формування власного капіталу банку. Залучення і запозичення коштів. Активні операції комерційних банків. Кредитні операції. Інвестиційні операції. Особливості становлення і розвитку комерційних банків в Україні.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Суздальєва О. С. Гроші та кредит : навч. посібник. Київ : МДУ, 2024. – 169 с. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6038>
2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Гроші і кредит: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 300 с. URL: <http://surl.li/lroxq>
3. Гроші та кредит : навч. посібник. С. П. Стеценко, В. В. Титок, Н. В. Лисиця та ін. ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. - Київ : КНУБА, 2024. 227 с. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/items/ba581483-d2be-44a5-a9b8-03cafdee1cd9>
4. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с. URL: <http://surl.li/bxcco>
5. Дзюблюк О.В. Гроші та кредит : підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.]; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.
6. Кречотень І. М., Худолій Ю.С., Максименко О.С. Гроші та кредит : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 113 с.

7. Алексєєв І. В. Гроші та кредит : навч. посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. 312 с.
8. Ludwig von Mises (2013). The Theory of Money and Credit. Yale University Press. p.496.
9. C. Gu, F. Mattesini and R. Wright (2016). Money and Credit Redux, Econometrica 84. 1-32.
10. S. Aruoba, C. Waller and R. Wright (2011). Money and Capital, JME 58, 98-116.
11. Світлична В. Ю. Гроші і кредит : підручник / В. Ю. Світлична ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с. URL: https://www.fpk.in.ua/images/biblioteka/2fmb_finansy/Hroshchi-ta-kredyt-2020.pdf

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ»

Анотація

Дисципліна «Фінанси» **вивчає** процес економічних відносин з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів у грошовій формі.

Основна **мета** дисципліни – формування теоретичних та прикладних знань з основних розділів і тем фінансів, засвоєння закономірностей функціонування фінансів на макро- та мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Завдання даної дисципліни - слугувати базою для накопичення майбутніми фахівцями знань, навичок та умінь з інших економічних дисциплін.

Перелік тем дисципліни «Фінанси»

№	Назва теми
1	Суть фінансів, їх функції та роль
2	Фінансова система
3	Фінансова політика та фінансовий механізм
4	Фінанси підприємницьких структур
5	Бюджет і бюджетна система
6	Доходи та видатки Державного бюджету
7	Податки. Податкова система України
8	Місцеві фінанси
9	Державні цільові фонди
10	Державний кредит і державний борг
11	Страховання та страховий ринок
12	Фінансовий ринок
13	Фінансовий механізм зовнішньоекономічних відносин

Зміст за темами

Тема 1. Суть фінансів, їх функції та роль

Суть фінансів та їх необхідність в умовах товарного господарства. Функції фінансів та їх характеристика. Дискусійні питання щодо функцій фінансів. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Тема 2. Фінансова система

Поняття фінансової системи. Характеристика ланок фінансової системи України. Основні відмінності між фінансовою та кредитною системами. Державне регулювання фінансової системи в Україні. Правові форми фінансової діяльності в Україні.

Тема 3. Фінансова політика та фінансовий механізм

Зміст та значення фінансової політики. Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Фінансове планування. Управління фінансами. Автоматизовані системи управління фінансами. Фінансовий контроль та його організація в Україні. Правове регулювання фінансових відносин. Фінансове право.

Тема 4. Фінанси підприємницьких структур

Зміст і основні принципи організації фінансів підприємств та установ. Фінанси підприємств, які функціонують на комерційних засадах. Фінанси організацій і установ, які здійснюють некомерційну діяльність. Фінанси громадських об'єднань. Добродійні фонди. Приватизація державних підприємств та її фінансові аспекти.

Тема 5. Бюджет і бюджетна система

Суть і значення бюджету. Бюджетний устрій. Бюджетна система України. Бюджетний процес і його основні елементи. Збалансування бюджетів різних рівнів.

Тема 6. Доходи та видатки Державного бюджету

Суть і види доходів бюджету. Склад і структура доходів бюджетів різних рівнів. Суть і розподіл видатків Державного бюджету. Склад видатків і збалансованість бюджетів. Бюджетний дефіцит, причини його виникнення та можливі джерела покриття.

Тема 7. Податки. Податкова система України

Суть і функції податків. Класифікація і види податків. Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи оподаткування. Податкова система України та основні етапи її становлення. Податкова політика держави.

Тема 8. Місцеві фінанси

Суть місцевих фінансів, їх склад і роль. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їх доходи та видатки. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Види неподаткових надходжень у місцеві бюджети.

Тема 9. Державні цільові фонди

Суть фінансових ресурсів та резервів, їх характеристика. Склад, джерела та напрямки використання фінансових ресурсів. Фонди фінансових ресурсів загальнодержавного та місцевого значення. Державні цільові фонди. Фінансове забезпечення відтворювального процесу.

Тема 10. Державний кредит і державний борг

Економічна суть державного кредиту. Призначення державного кредиту. Форми державного кредиту. Обслуговування державного боргу. Методи управління державним боргом. Державні позики, їх види та джерела погашення.

Тема 11. Страхування та страховий ринок

Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Суть і функції страхування. Основні галузі та види страхування. Система соціального страхування. Форми страхових фондів. Організація страхової справи. Страховий ринок та його організаційна структура.

Тема 12. Фінансовий ринок

Суть фінансового ринку. Класифікація фінансових ринків. Грошовий ринок. Ринок капіталів. Цінні папери та їх основні характеристики. Порядок реєстрації й обігу цінних паперів. Фондова біржа, організація і порядок її роботи.

Тема 13. Фінансовий механізм зовнішньоекономічних відносин

Поняття фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин. Суть і призначення міжнародних фінансів. Суб'єкти і види зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародна валютна система. Валютний курс і фактори, що впливають на його величину. Валютне регулювання та валютні обмеження. Валютні ринки та їх класифікація. Валютні ризики. Міжнародні організації в системі міжнародних фінансів.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Фінанси. Навчальний посібник. За заг.ред. А.В.Базилюк. Видавництво Кондор. 2025. 348 с.

2. Фінанси : підручник. за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2024. 632 с. URI: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/51033/1/FinansuPD_4.pdf

3. Фінанси : навч. посібник С. П. Стеценко, В. В. Титок, Н. В. Лисиця та ін. ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. Київ : КНУБА, 2024. 189 с.

4. Фінанси : підручник. 2-ге вид., доп. та перероб. / І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І. О. Лютого. Київ, 2023. 716 с. URI: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/5966>

5. Фінанси : підручник. І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій, О. В. Любка, О. Д. Рожко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; за ред. І. О. Лютий. 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : ЗУНУ, 2023. 715 с.

6. Стойко О. Я., Дема Д. І. Фінанси : підручник / за ред. О. Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир : Поліський університет, 2024. 317 с. URI: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/15498/1/Finansu_2024_350.pdf

7. Юрчишина Л. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Донецький національ-ний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023. 252 с. URI: <https://r2.donnu.edu.ua/handle/123456789/3041>

8. Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с. URI: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Kraus.-Aktualni-problemy-finansiv_2023.pdf

Конспект лекцій з дисципліни «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА» для підготовки до єдиного фахового вступного випробування за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. 104 с. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/27/14477/8adfb5ad0f254c52252fc5d158964a4d949ee2ab.pdf>

9. Говорушко Т.А. Страхування: Навч. посіб./ Т.А. Говорушко. Львів: "Магнолія 2006", 2016. 328 с.

10. Фінанси : навчальний посібник / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

11. Kenneth R. Szulczyk (2021). Money, Banking, and International Finance. p. 291.

12. Gábor Kürthy, József Varga, Tamás Pesuth, Ágnes Vidovics-Dancs, Ildikó Gelányi, Géza Sebestyén, Eszter Boros, Gábor Sztanó, Erzsébet Varga. (2022). Basics of Finance. Budapest.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://www.sfs.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.

***КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ
ВСТУПНИКІВ***

Оцінювання знань вступників фахового вступного іспиту здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів. Прохідний бал становить – 100.

Завдання 1-10 оцінюється у 4 бали за кожну вірно надану відповідь.

Завдання 11-30 оцінюється у 8 балів за кожну вірно надану відповідь.

Рівень знань	Кількість вірних відповідей	Рейтингові бали
Блок А «Дисципліни циклу загальної підготовки» (4 бали за 1 вірну відповідь, мах =40 бали)	1	4
	2	8
	3	12
	4	16
	5	20
	6	24
	7	28
	8	32
	9	36
	10	40
Блок Б «Дисципліни циклу професійної підготовки» (8 балів за 1 вірну відповідь, мах=160 балів)	11	48
	12	56
	13	64
	14	72
	15	80
	16	88
	17	96
	18	104
	19	112
	20	120
	21	128
	22	136
	23	144
	24	152
	25	160
	26	168

	27	176
	28	184
	29	192
	30	200